

University Press, 1985.

18. Kristeva Julia, *About Chinese Women* (1974), translated by Anita Barrows. – London: Marion Boyars, 1977.

19. Kristeva Julia, *Revolution in Poetic Language* (1974), translated by Margaret Waller.– New York: Columbia University Press, 1984.

20. Levi-Strauss Claude, *The Elementary Structures of Kinship*, – London, 1969.

21. Lacan. Jacques *Ecrits: A Selection*, translated by Alan Sheridan. – London: Tavistock. 1977

22. Mezei Kathy, ed. *Ambiguous Discourse: Feminist Narratology and British Women Writers*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1996, 286 p.

23. Perrein Michele, *La Chinoise*.– Paris: Editions Julliard. 1970, p. 17

24. Michele Ramond, *Vous*. – Paris: des femmes. 1988

25. Marie Redonnet, *Rose Melie Rose* . – Paris: Minuit, 1987

26. Rochefort Christiane, *C'est bizarre lecriture*.– Paris: Grasset. 1970

27. Santos Emma, *La Makastree* Paris: Editions des femmes, 1976

28. Sellers Susan, *Language and Sexual Difference. Feminist Writing in France* Hampshire :Macmillan, 1991. – 196 p.

29. Serreau Genevieve, *Un enfer ires convenable* . – Paris: Gallimard, 1981

30. Schavelzon Irene, *Le Re'duit*. – Paris: des femmes, 1984.

Maciej Henryk GÓRNY

WALKA Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ JAKO INWARIANT SYSTEMÓW PRAWNYCH. METODY WALKI JAKO WARIANTY W RAMACH SYSTEMU

Єдиними загальними характерними рисами для всіх юридичних систем є застосування приписів, заборон і санкцій, які повинні забезпечити їх дотримання. Боротьба з особистостями та групами, які переступають эти приписи і заборони є інваріантом кожної юридичної системи. Окремі методи боротьби зі злочинністю складають варіанти в межах даної системи, а їх відбір, поруч з правильністю юридичних норм і юридичним почуттям суспільства, головним чинником вирішальним про ефективність системи. Стаття показує мінімум різних варіантів боротьби зі злочинністю, звертаючись до методів формалізованої оптимізації, а також показує користь, які органи правосуддя можуть досягти з використанням у своїй роботі досягнень психокібернетики і соціокібернетики.

Ключові слова: Інваріант, варіант, розшукової процес, доказовий матеріал, дисциплінарний процес, оптимізація, евристичної стратегії, алгоритмічні стратегії, криміналістика, психокібернетика, соціокібернетика.

Единственными общими характерными чертами для всех юридических систем является применение предписаний, запретов и санкций, которые должны обеспечить их соблюдение. Борьба с личностями и группами, которые переступают эти предписания и запреты являются инвариантом каждой юридической системы. Отдельные методы борьбы с преступностью составляют варианты в пределах данной системы, а их отбор, рядом с правильностью юридических норм и юридическим чувством общества, главным фактором решающим об эффективности системы. Статья показывает минимум разных вариантов борьбы с преступностью, обращаясь к методам формализованной оптимизации, а также показывает пользу, которые органы правосудия могут достичь с использованием в своей работе достижений психокібернетики и социокібернетики.

Ключевые слова: Инвариант, вариант, розыскной процесс, доказательный материал, дисциплинарный процесс, оптимизация, эвристичный стратегии, алгоритмические стратегии, криминалистика, психокібернетика, социокібернетика.

Every law system consists of rules (that makes some things illegal and other obligatory) and sanctions to guarantee obeying them. It is the only thing that all legal systems in the world have in common. Fighting individuals and groups which breaks those rules is invariant of every law system. Methods of fighting the criminals are variants within each system. Choosing right methods is (alongside with consilience of those rules with the society's sense of law) main factor that determines effectiveness of every legal system. This article describes inter alia some of the methods of fighting the criminals, it refers to formalized optimization and show benefits of using psycho cybernetic and social cybernetic in crime investigation process.

Keywords: invariant, variant, investigation process, evidence, criminal proceedings, optimization, heuristic strategies, algorithmic strategies, forensic science, psycho cybernetics, social cybernetics.

Każdy system prawny bez względu na poziom zawiłości da się sprowadzić do systemu nakazów, zakazów i sankcji za ich przekroczenie. Jest to więc cecha wspólna wszystkich systemów prawnych. Pomimo wielowiekowych wysiłków prawników, teologów i filozofów nie udało się wyróżnić jakiś uniwersalnych zasad, które miałyby znajdować odzwierciedlenie w każdym systemie prawa stanowionego. Tak więc jedynym inwariantem systemów prawnych jest zwalczanie czynów zakazanych oraz bezczynności w stosunku do czynów nakazanych. Tak wygląda sprawa od strony diagnostycznej z punktu widzenia realizmu.

Mówienie o innych inwariantach, wspólnych dla wszystkich systemów prawa, należy do strefy postulatyno-decyzyjnej lub wynika z idealizmu. Rzecz jasna każdy system prawa może posiadać jeszcze inne, własne inwarianty, ale nie będą one wspólne dla wszystkich systemów. W przeszłości próby sformułowania metanorm mających stanowić inwarianty wszystkich europejskich systemów prawnych podejmowali myśliciele będący zwolennikami koncepcji prawa natury. Historia pokazała jednak, że koncepcje niemające oparcia w konkretnej grupie, której interesy miałyby reprezentować i, która w zamian za to miałaby część dysponowanej przez siebie siły przeznaczać na ich krzewienie i obronę, mają znikome szanse na stanie się źródłami metanorm dla systemów prawa stanowionego. Dla porządku zaznaczyć wypada, że pojęcie interesów w niniejszym artykule użyte jest nie tylko w znaczeniu energomaterialnym, ale także informacyjnym i obejmuje wszelkie dążenia zbiorowe danej grupy. Z kolei przyjęcie pewnych koncepcji przez wpływowe grupy interesów może powodować, że zamiast stanowić źródło metanorm, zostaną one zdegradowane do fasadowej dekoracji propagandowej i instrumentalnie wykorzystywanych narzędzi walki z prawdziwymi i wymagowanymi przeciwnikami. Przykład mogą stanowić „poprawne politycznie” „prawa człowieka”, które są nowożytną, karykaturalną, biurokratyczną imitacją praw natury. Rzekomo mają służyć obronie najsłabszych, w rzeczywistości są one narzędziami w rękach grup międzynarodowego lichwiarstwa, służącymi do atakowania krajów niegodzących się na rozszerzanie wpływów tychże grup na swoim terytorium (głównie Rosji i Chin). Nie wolno zapominać, że pod pozorem obrony „praw człowieka” grupy te dążą do informacyjnego oraz energetycznego wyniszczenia narodów słowiańskich i sprowadzenia Słowian do roli niewolników.

Na potrzeby tego artykułu za przestępczość będziemy uznawać nie tylko właściwe przestępstwa zdefiniowane w polskim, lub jakimkolwiek innym, kodeksie karnym, ale również wszelkie inne łamanie zakazów prawnych bądź nie realizowanie nakazów, bez względu na to czy na gruncie danego systemu uznawane będą za przestępstwa, wykroczenia, delikty, przestępstwa skarbowe etc.. Sposoby wali z przestępczością to obok zgodności (lub niezgodności) danego systemu z poczuciem prawnym społeczeństwa główne czynniki mające wpływ na skuteczność danego systemu prawnego. Zwalczanie polega przede wszystkim na wykrywaniu, karaniu i prewencji. Koncepcja nagradzania przez państwo za zachowania zgodne z prawem jest zagadnieniem marginalnym. Pominiemy też jako bezprzedmiotowe dyskusje na temat tego, co jest ważniejsze: surowość kary, czy skuteczność wykrywcza organów ścigania. Jest oczywistym, że nawet najsurowsze kary nie odstraszą potencjalnych przestępców, jeżeli prawdopodobieństwo ich złapania będzie znikome, z drugiej zaś strony nawet 100% skuteczność policji i innych służb w łapaniu przestępców nie odstraszy ich od dalszego popełniania przestępstw, jeżeli kary będą śmiesznie niskie. W celu zwiększenia skuteczności wykrywczej organów ścigania najlepiej jest zastosować optymalizację.

Sformalizowana optymalizacja to proces znajdowania wielkości optymalnej, a więc takiej zmiennej niezależnej, przy której zmienna zależna będzie minimalna bądź maksymalna, a mówiąc prościej takiej wielkości decyzyjnej, przy której wielkość kryterialna będzie największa bądź najmniejsza przy zadanych parametrach [1]. Można też mówić o optymalizacji „zdroworozsądkowej” a więc wprowadzaniu pewnych ulepszeń w oparciu o doświadczenie. W dużym uproszczeniu możliwe jest stwierdzenie, że proces wykrywczy można ulepszać za pomocą strategii heurystycznych lub algorytmicznych. Z reguły strategie algorytmiczne będą mieć zastosowanie do problemów powtarzalnych i sformalizowanych, a heurystyczne do nowych i niekonwencjonalnych [2], choć może się zdarzyć, że w obliczu jakiegoś nowego a skomplikowanego problemu decydenci stworzą sobie jego probabilistyczną reprezentację i będą starali się wybrać najlepszą alternatywę i ułożyć nowy algorytm.

W klasycznym ujęciu sformalizowane decyzje optymalizacyjne możemy podzielić na trzy zasadnicze rodzaje: decyzje deterministyczne, (gdy dokładnie znane są wszystkie parametry zadania), decyzje probabilistyczne, (gdy choć jeden parametr nie jest znany, ale może być oceniony z pewnym prawdopodobieństwem) oraz decyzje strategiczne, (gdy występują nieznane nam parametry, co do których możemy jedynie przypuszczać jakie w ogóle mogą wystąpić) [1]. Decyzje deterministyczne, rozwiązywane z reguły za pomocą programowania liniowego, będą mieć w praktyce policyjnej ograniczone znaczenie. Przykładowo można za ich pomocą opracować najkrótsze trasy dotarcia radiowozu do danego punktu. Rozwiązanie problemów probabilistycznych polega na sprowadzeniu parametrów nieznanych do iloczynów parametrów dokładnie znanych przemnożonych przez przydane im współczynniki zwane ważkościami. Wążkości te mogą być prawdopodobieństwami wynikającymi z obliczeń statystycznych lub rachunku prawdopodobieństwa, albo umownie przydanymi liczbami dla parametrów niewymiernych lub nieporównywalnych. Optymalizacja probabilistyczna jest często stosowana w gospodarce - ad exemplum: służy do rozwiązywania problemu zatorów (ile stanowisk obsługi klienta stworzyć, żeby z jednej strony klient znudzony oczekiwaniem nie przeszedł do konkurencji, a z drugiej, żeby koszty tworzenia kolejnych stanowisk nie przekroczyły spodziewanych zysków) oraz zapasów (żeby towar nie uległ zepsuciu w magazynach, ale jednocześnie, żeby go nie zabrakło dla klientów).

Teoretycznie policja i inne służby odpowiedzialne za utrzymanie praworządności nie powinny mieć w zasadzie „konkurencji”, ale w praktyce zbyt duża przewlekłość może prowadzić do samosądów, wynajmowania gangsterów czy balansujących na granicy prawa firm ochroniarskich i detektywistycznych, ponadto podważać

będzie zaufanie obywateli do państwa i skutkować nawarstwianiem się problemów. Dzięki optymalizacji probabilistycznej można prowadzić skuteczną politykę kadrową w policji w aspekcie ilościowym (o aspekcie jakościowym wspomniane zostanie w dalszej części artykułu), rozplanowywać patrole policyjne w zależności od prawdopodobieństwa wystąpienia działalności przestępczej w danym rejonie etc.. Oczywiście w przypadku pracy policji czynnik ekonomiczny nie będzie wielkością kryterialną, ale parametrem (ograniczenia budżetowe). Czysto finansowe podejście można zastosować do przestępstw mających czysto finansowy wymiar, których ofiarą jest skarb państwa, a więc przede wszystkim oszustw podatkowych i celnych. Jeżeli tylko odpowiednie służby będą posiadać wystarczające informacje statystyczne to możliwe jest tu zastosowanie prostego bilansu jaki często opisywany jest w literaturze związanej z optymalizacją na przykładzie fabryki i kontrolerów [1]. Z jednej strony oblicza się o ile zmniejszą się straty w fabryce z każdym wprowadzanym do niej kontrolerem, a z drugiej ile kosztuje zatrudnienie kontrolera, następnie wylicza się najbardziej opłacalną liczbę kontrolerów. Zastosowanie w pracy organów ścigania może również znaleźć programowanie sieciowe [3]. Można go użyć do rozplanowania czynności w taki sposób, aby czas ich trwania był jak najkrótszy, a środki użyte do ich realizacji możliwie najmniejsze. Sieć ma tę zaletę, że uwzględnia fakt, iż pewne czynności mogą następować dopiero po zakończeniu innych, inne zaś mogą być wykonywane równocześnie. Skrócenie czasu trwania realizacji całego przedsięwzięcia możliwe jest jedynie przez skrócenie czasu trwania czynności wchodzących w skład ścieżki krytycznej (a więc takiej sekwencji następujących po sobie czynności, których łączny czas trwania jest najdłuższy w całym przedsięwzięciu), co można osiągnąć chociażby przenosząc ludzi i środki z czynności posiadających największy luz czasowy do realizacji czynności krytycznych lub poprzez zaangażowanie nowych, dotychczas nieplanowanych środków. Programowanie sieciowe może też służyć do rozpracowania struktury zorganizowanych grup przestępczych lub organizacji terrorystycznych, często metodę tę wykorzystuje FBI [4].

Należy zwrócić uwagę, że w praktyce śledczej korzystać się będzie raczej ze strategii pesymistycznych - jako bardziej statycznych, bezpiecznych, nastawionych na minimalizację strat. Strategie optymistyczne, nastawione na maksymalizację zysków, są zbyt agresywne, a przez to ryzykowne. Z tych przyczyn ogromne zastosowanie mogą mieć w pracy policji strategie minimaksowe, wykorzystujące macierze wypłat. Strategie minimaksowe czyste, polegające na jednokrotnym wyborze takiej sekwencji działań, w której najsłabszy element będzie silniejszy od najsłabszych elementów w innych sekwencjach. Występują one wówczas, gdy macierz posiada punkt siodłowy - a więc punkt przecięcia się strategii policji ze strategią hipotetycznego przestępcy zachowującego się zawsze racjonalnie [1]. Można je wykorzystywać w gromadzeniu, badaniu i przedstawianiu przed sądem materiału dowodowego.

Strategie minimaksowe mieszane mają zastosowanie wówczas, gdy macierz nie posiada punktu siodłowego. Należy w tych przypadkach stosować różne strategie naprzemiennie. Istnieje wiele sposobów obliczenia rozkładu częstotliwości stosowania poszczególnych strategii [1]. Natomiast kolejność ich stosowania zależy od informacji wywiadowczych policji, a w przypadku braku wiarygodnych informacji należy stosować kolejność jak najbardziej losową, aby uniemożliwić przestępcom poznanie zamiarów organów śledczych. Tego typu strategię można stosować chociażby przy organizowaniu nalotów policyjnych na meliny, dziuple, czy inne miejsca spotkań półświatka przestępczego.

Dość kontrowersyjnym zagadnieniem jest zwiększenie kontroli nad społeczeństwem lub wybranymi jego elementami poprzez zwiększenie możliwości automatycznej identyfikacji biometrycznej. „Obrączkowanie” sprawców ciężkich przestępstw nie powinno budzić sprzeciwu uczciwych i racjonalnych ludzi, ale już prewencyjna kontrola społeczeństwa może budzić uzasadnione obawy. Wielu autorów [5] podkreśla, że ciężko jest znaleźć złoty środek między bezpieczeństwem a wolnością, i stworzyć gwarancję, aby dane uzyskiwane w wyniku kontroli biometrycznej służyły rzeczywiście zapobieganiu ciężkim przestępstwom i wykrywaniu ich, a nie totalnej inwigilacji obywateli i tworzenia totalitarnego państwa „Wielkiego Brata”, rządu światowego.

W zwalczaniu przestępczości bardzo pomocne mogą okazać się specjalistyczne programy komputerowe, które ad exemplum będą analizować materiał dowodowy zgromadzony w sprawie i podawać podpowiedzi dalszych działań na podstawie porównania stanu faktycznego ze sprawy obecnie badanej ze sprawami zakończonymi, opisanymi w bazie danych. Zaawansowane systemy porównywania stanów faktycznych i wpływu poszczególnych czynników na wymiar kary były testowane w Japonii w związku z reformą tamtejszego sądownictwa [6]. Miały one dokonywać estymacji tego, jaki wyrok powinien zapaść, co miało stanowić wsparcie przede wszystkim dla ławników, których wprowadzenie do systemu orzeczniczego stanowiło istotną zmianę.

Ogromnym wsparciem w walce z przestępczością mogą być sformalizowane metody psychocybernetyczne i socjocybernetyczne. Testy psychocybernetyczne mogą pomóc zarówno przy przyjmowaniu do policji jak i przy przydzielaniu do odpowiednich sekcji, podziale zadań, czy nawet przy awansach. Przykładowo testy te powinny nie dopuszczać do szeregów policji skrajnych egzodynamików i endodynamików oraz ludzi o dominujących motywacjach witalnych i ekonomicznych, a także osób o niskiej pojętności i talencie, zaś promować osoby o wysokim talencie policyjnym i pojętności oraz w mniejszym stopniu inteligencji, u których normy etyczne dominują w strukturze motywacji. Silne też powinni mieć motywacje poznawcze i prawne. Stworzenie psychocybernetycznych profili gangsterów wchodzących w skład

zorganizowanej grupy przestępczej może przyczynić się do lepszego zrozumienia konfiguracji charakterologicznych między nimi, a przez to do lepszego zrozumienia struktury zależności wewnątrz grupy. Znając cybernetyczne parametry świadka można ocenić wiarygodność jego zeznań. Ciekawe sposoby wyliczenia wartości zeznań świadka lub informacji uzyskanych od informatora, na podstawie prawdopodobieństwa otrzymania informacji prawdziwej i średniej wagi poszczególnych informacji podaje Józef Kossecki [7]. Znajomość socjocybernetyki z kolei pozwoli prowadzić skuteczną prewencję generalną i politykę karną w ogóle, zapewniając sobie przychyłność społeczeństwa.

Charakterystyczne dla dzisiejszych systemów prawa jest wprowadzanie rozlicznych i czasem sprzecznych ze sobą inwariantów, w formie różnych wytycznych wskazujących różne cele. Wiele z nich jest ze wszech miar słusznym - zasada bezstronności, sprawiedliwości, współmierności, prawa do obrony etc.. Niestety wiele z nich jest szkodliwych zarówno dla społeczeństwa, które danemu systemowi prawnemu podlega, jak i dla samego systemu, gdyż uderza w najważniejszy inwariant każdego systemu prawnego - mianowicie w zasadę zwalczania przestępczości. Niektóre z nich zostały otwarcie i oficjalnie narzucone przez międzynarodowe konwencje - jak chociażby zakaz zmuszania więźniów do pracy, co jest absurdem skrajnie szkodliwym i demoralizującym, a mającym stanowić inwariant rzekomo wynikający z „humanitaryzmu”. Podobnie ma się sprawa z usuwaniem z systemów prawnych, pod naciskiem zewnętrznym, kary śmierci i to wbrew zdecydowanej woli przytłaczającej, stałej większości społeczeństwa. Jednocześnie promuje się legalizację zabijania dzieci nienarodzonych.

Inne zaś nie są nigdzie wprost zapisane, ale są stosowane w praktyce. Przykładem może być uprzywilejowywanie roszczeń obcych grup, przy całkowitym braku wzajemności, gdyby rodzime grupy chciały dochodzić swoich roszczeń na terytorium obcym. Częste jest też wrogie inspirowanie takich zachowań jak pobłażanie czynom niemoralnym i szkodliwym społecznie przy jednoczesnym represjonowaniu czynów o znikomej szkodliwości i dużej akceptacji społecznej. Ciekawy przypadek stanowi tu Polska, z której systemu prawnego usunięto zapis o karaniu pomawiania Narodu polskiego, jednocześnie pozostawiając kary za obrażanie obcych narodowości. Inspirowanie tych decyzji przez obce agentury wydaje się oczywiste. Inwarianty mogą się więc okazać algorytmami (bądź heurystykami) samozagłady systemu.

LITERATURA

1. Marian Mazur *Cybernetyka a zarządzanie*, Warszawa 1969, Wyd. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Departament Szkolenia i Wydawnictw.
2. Józef Koziński *Psychologiczna teoria decyzji*, Warszawa 1977, Wyd. II poprawione i poszerzone, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
3. Mirosław Owoc, Maciej Zieliński *Elementy Informatyki*, Poznań 1976, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
4. <http://www.fbi.gov>
5. Mirosław Owoc *Cyborgizacja ludzi a humanizacja komputerów*, „Techniki Komputerowe”, nr 1/2003, s. 21-28
6. Rafał Rzepka, Masafumi Matsuhara, Yasutomo Kimura, Keiichi Takamaru, Hideyuki Shibuki, Koji Murakami, *Toward Automatic Support For Japanese Lay Judge System - Processing Precedent Factors For Sentencing Trends Discovery* (Proceedings of NTCIR-7's MuST track, pp.563-570, Dec 2008).
7. Józef Kossecki *Elementy nowoczesnej wiedzy o sterowaniu ludźmi. Socjotechnika, socjocybernetyka, psychocybernetyka*. Kielce 2001, Wydawnictwo WZiA Akademii Świętokrzyskiej.

Владимир ЕФИМОВ, Евгений НИКОЛЬСКИЙ

ТЕОЦЕНТРИЧЕСКИЙ И АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ ГУМАНИЗМА

Автори розглянули з історико-релігійнознавчих позицій спрямованість розвитку і наповнення змістовною складовою терміну гуманізм, виявили його теоцентричні і антропоцентричні аспекти. У статті представлені підсумки осмислення гуманізму, який став основою, засобом аналізу, оціночним компонентом у сфері ідеології, політики, вірувань, філософських вчень.

Ключові слова. Гуманізм, антропоцентризм, Бог, історичні епохи, церква, теоцентризм, християнство.

Авторы рассмотрели с историко-религиоведческих позиций направленность развития и наполнение содержательной составляющей термина гуманизм, выявили его теоцентрические и антропоцентрические аспекты, показали их значение для педагогических исследований в области формирования мировоззрения. В статье представлены итоги осмысления гуманизма, ставшего основанием, средством анализа, оценочным компонентом в сфере идеологии, политики, верований, философских учений.